

Aan
het college van B&W
Afschrift aan

Nota

Datum
13-10-2008
Ons kenmerk
386128
Opsteller
A. te Winkel, H.A.
van Slooten
Bijlage

Onderwerp
Voortgangsrapportage architectuurbeleid

Inleiding

In november 2005 is een motie aangenomen in de raad om het hoogst mogelijke ambitieniveau op de kwaliteit van architectuur in Delft na te streven en een startnotitie op te stellen om architectuur via flankerend beleid te stimuleren.

Het in april 2006 gestarte projectteam heeft, in samenwerking met een klankbordteam van externen, ideeën gegenereerd om dit te realiseren. Daarnaast is een onderzoek uitgevoerd door Architectuur Lokaal om het huidige instrumentarium te onderzoeken en opties voor het stimuleren van architectuur te noemen.

In november 2006 heeft dit, na een discussie in het college over teksten in het onderzoeksrapport, tot een C-discussie in de raadscommissie EMCR geleid met bijbehorende startnotitie.

De discussie is positief verlopen en had een inhoudelijk gehalte. De discussie was open en werd ook door de raad als positief ervaren.

Nadien is gebleken dat, ondanks de breed gedragen steun van de gemeenteraad voor de ambities op dit vlak, de (financiële) middelen om die ambities mogelijk te maken beperkt zijn.

Sommige van de ambities blijken echter al in een andere vorm en binnen het reeds bestaande beleidskader gestalte te hebben gekregen.

In deze nota wordt een overzicht gegeven van wat er de afgelopen jaren op het gebied van architectuurbeleid is gedaan, wat we willen gaan doen en welke instrumenten daarvoor ingezet worden.

Met betrekking tot voortzetting van het beleid wordt een voorstel gedaan.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Kernbeleid architectuur	3
1.1 Innovatieve architectuur, hoogwaardige invulling: ontwikkelings- en beeldkwaliteitplannen.....	3
1.2 Architectonische kwaliteit gedurende het ontwerpproces: kwaliteitsteams en supervisors.	4
1.3 Redelijke eisen van welstand: Welstandsnota	5
1.4 Particulier opdrachtgeverschap.....	5
2 Flankerend architectuurbeleid	6
2.1 Vestigingsbeleid	6
2.2 Cultuur.....	6
2.2.1 Huidig beleid	6
2.2.2 Activiteiten rond architectuur.....	7
2.2.3 Dag van de Architectuur	9

1 Kernbeleid architectuur

Het kernbeleid zoals dat is vastgesteld door de raad kent een aantal stadia betreffende de totstandkoming van nieuwe stedelijke gebieden en gebouwen.

Allereerst wordt een ontwikkelingsplan opgesteld of een nieuw bestemmingsplan (afhankelijk van de schaal).

Gebiedsontwikkelingen op de schaal van een ontwikkelingsplan die na ingang van de nieuwe wet Ruimtelijk Ordening (per 1 juli 2008) worden gestart zullen in de vorm van een postzegelbestemmingsplan moeten worden gegoten.

Naast het opstellen van een ontwikkelingsplan of (postzegel)bestemmingsplan moet, indien nodig, een nieuw toetsingskader voor welstandsadvisering worden opgesteld. Dit gebeurt in de vorm van een beeldkwaliteitplan voor het betreffende gebied.

Bij een periodieke herziening van de welstandsnota wordt het beeldkwaliteitplan ook fysiek opgenomen in de welstandsnota, welke wettelijk verplicht is.

In Delft is ervoor gekozen bij grote gebiedsontwikkelingen een kwaliteitsteam en/of supervisor aan te stellen die deze ontwikkelingen in de breedte begeleidt. Dit vastgestelde kernbeleid voor architectuur blijkt goed te werken en het is waardevol dit in stand te houden.

1.1 Innovatieve architectuur, hoogwaardige invulling: ontwikkelings- en beeldkwaliteitplannen

Nu en in de komende jaren staan in Delft veel bouwprojecten op stapel. De stad staat daarbij voor de opgave om de schaarse ruimte zorgvuldig te benutten. Dit betekent in het algemeen dat er vaak sprake is en zal zijn van meervoudig grondgebruik in een bestaande, vaak kwetsbare omgeving (bijvoorbeeld door stapeling van parkeren, winkelfuncties en wonen nabij het historisch centrum).

Innovatieve en hoogwaardige (ontwerp)oplossingen zijn nodig om deze projecten te laten slagen.

Voorbeelden van ervaringen die op dit moment worden opgedaan met dergelijke grote projecten zijn de Spoorzone, Poptahof, Sporthal Buitenhof en omgeving, delen van het woongebied Harnaschpolder, etc.

De middelen die hier ingezet worden voor innovatieve en hoogwaardige oplossingen zijn ontwikkelingsplannen en beeldkwaliteitplannen.

De raad heeft in vastgesteld beleid vastgelegd, dat voor grote gebiedsontwikkelingen een ontwikkelingsplan en beeldkwaliteitplan worden opgesteld door (of in opdracht van) het vakteam Ruimtelijk Ordening.

Ontwikkelingsplannen dienen als ruimtelijke onderbouwing voor bouwinitiatieven die niet voldoen aan het bestemmingsplan. Voorwaarde voor vrijstelling is dat de bouwplannen een toegevoegde waarde voor de stad moeten hebben. Aan het ontwikkelingsplan worden voorwaarden toegevoegd om deze toegevoegde waarde en een goede inpassing te kunnen garanderen.

In een ontwikkelingsplan wordt in een aparte paragraaf getiteld 'welstand' aangegeven wat er nu in de welstandsnota staat over de (redelijke) eisen waaraan een bouwplan moet voldoen op de betreffende locatie. Ook wordt aangegeven of dit bruikbaar en gewenst is voor dit gebied óf dat een nieuw toetsingskader vereist is danwel er ambitie is meer kwaliteit na te streven. Als er een nieuw toetsingskader moet komen moet dit voldoen aan redelijke eisen van welstand, maar hierin kunnen dus ook hoogwaardiger ambities voor de architectuur worden opgenomen.

Met ingang van 1 juli 2008 is de nieuwe wet Ruimtelijke Ordening ingevoerd. Dit betekent dat we voor gebiedsontwikkelingen na die datum niet meer met ontwikkelingsplannen, maar met postzegelbestemmingsplannen zullen werken.

Voor delen van Delft die opnieuw ontwikkeld worden is vaak een nieuw toetsingskader nodig. Dit nieuwe toetsingskader wordt vastgelegd in een beeldkwaliteitplan. Hierin wordt precies uitgelegd en omschreven aan welke architectonische voorwaarden projecten moeten voldoen en welke ontwerprisico's moeten worden vermeden. Regelmatig wordt middels de beeldkwaliteitplannen voor hele nieuwe gebiedsontwikkelingen nadrukkelijk ingezet op een hoog niveau van architectuur.

De ontwikkelings- en beeldkwaliteitplannen zijn de belangrijkste instrumenten die gebruikt wordt voor het nastreven van innovatieve en hoogwaardige architectonische oplossingen.

1.2 Architectonische kwaliteit gedurende het ontwerpproces: kwaliteitsteams en supervisors.

Het blijkt dat de gemeentelijke regie op architectonische kwaliteit beter mogelijk is als in een vroeg stadium hierover afspraken gemaakt worden met projectontwikkelaars. Dit wordt bij veel gebiedsontwikkelingen gedaan.

Een ander goed middel voor het stimuleren van de architectonische kwaliteit is bijvoorbeeld architectenselectie. Een recent voorbeeld waarbij de gemeente dit middel heeft gebruikt, is het ontwerp voor het nieuwe stadskantoor.

Een breder en meer toegepast instrument - ook door de raad vastgesteld beleid - voor kwaliteitsbewaking zijn de kwaliteitsteams en/of supervisors. Kwaliteitsteams worden aangestuurd door het vakteam Ruimtelijk Ordening. Het doel van het werken met kwaliteitsteams en een supervisor is om gebiedsbreed de ontwikkelingen te begeleiden en te bewaken aan de hand van een ontwikkelings- en beeldkwaliteitplan om tot een betere stedelijke ruimte en architectonische invulling te komen.

Enkele van de teams hebben ook een supervisor. Ook andere partijen kunnen zitting hebben in een kwaliteitsteam afhankelijk van het soort gebiedsontwikkeling en in elk team zit een gedelegeerde van de Commissie Welstand en Monumenten.

Door in een vroeg stadium in een kwaliteitsteam de hele gebiedsontwikkeling op basis van het beeldkwaliteitplan en bestemmingsplan te begeleiden kan de kwaliteit worden bijgestuurd.

De kwaliteitsteams Technopolis, Poptahof (en Martinus Nijhofflaan) en Harnaschpolder zijn al enige tijd actief.

Voor TU-noord en TU-midden is een vergelijkbare overlegorgaan ingesteld en voor de Spoorzone zal nog een kwaliteitsteam samengesteld worden in de nabije toekomst.

1.3 Redelijke eisen van welstand: Welstandsnota

De sinds 2004 wettelijk verplichte welstandsnota is één van de voornaamste middelen voor het regisseren van de architectuur en vormgeving van gebouwen en de stedenbouwkundige context daarvan.

Een gebouw moet voldoen aan 'redelijke eisen van welstand'.

Dit is een in de woningwet opgenomen begrip dat nader ingevuld wordt in de welstandsnota.

Volgens de wet moet advies worden gegeven over het gebouw en de context waarin het staat.

Bij, de door de raad vastgestelde, welstandsnota is dit vertaald in gebieds- en architectuurtypen, waaraan criteria zijn ontleend. Op elk gebied binnen de gemeentegrenzen is tenminste een gebiedstype van toepassing.

Voor een gebouw vallend onder gebiedstype 'bedrijventerreinen' en architectuurtype 'gebruiksgebouwen' zijn de criteria ruimer en minder in aantal dan voor een gebouw vallend onder gebieds- en architectuurtype 'historisch'.

De Commissie Welstand en Monumenten adviseert over bouwaanvragen op basis van de welstandsnota.

Indien noodzakelijk vindt periodiek herziening van de nota plaats om te zorgen dat deze actueel is.

1.4 Particulier opdrachtgeverschap

Een ander thema dat in Delft belangstelling geniet is het particulier opdrachtgeverschap. Delft beschikt niet over grote arealen bebouwbare grond, waar op grote schaal particulier opdrachtgeverschap in nieuwbouwwijken zou kunnen worden toegepast, zoals bijvoorbeeld in Almere.

Niettemin wordt dit ook in Delft nagestreefd.

Particulier opdrachtgeverschap heeft niet primair een architectonisch doel, maar heeft vooral als doel om de individuele woonconsument direct invloed te geven op het ontwerp van de eigen woning. Het heeft echter vaak wel een grotere architectonische diversiteit tot gevolg dan bij projectmatige bouw. Een tweede effect is, dat particulier opdrachtgeverschap zorgt voor een bredere spreiding van kennis van en ervaring met architectuur en opdrachtgeverschap.

Schuttersveld is een succesvol gerealiseerd project op basis van particulier opdrachtgeverschap.

Particulieren hebben in samenwerking met een architect en op basis van een aantal eisen en randvoorwaarden volgend uit het stedenbouwkundig

plan een ontwerp voor een woonhuis laten bouwen op een kavel dat in variabele breedtes kon worden gekocht.

Dergelijke constructies kunnen ook worden gebruikt voor toekomstige projecten.

Projecten waar momenteel en in de toekomst gewerkt wordt met particulier opdrachtgeverschap zijn delen van Harnaschpolder, Maerten Trompstraat en de Laan van Groenewegen.

2 Flankerend architectuurbeleid

2.1 Vestigingsbeleid

Delft streeft ernaar (pas afgestudeerde) architecten te binden aan de stad Delft. Deze groep maakt deel uit van wat genoemd wordt de 'creatieve industrie' die als belangrijk wordt gezien voor de stad.

De faculteit Bouwkunde van de TU Delft levert met de architectuuropleiding jaarlijks veel 'masters of architecture' af die door hun studie al een relatie en bekendheid met Delft hebben opgebouwd. Het kunnen bieden van goede vestigingsmogelijkheden is erg belangrijk om deze groep jonge architecten blijvend te binden aan Delft.

In de discussienotitie Creatieve Economie in Delft (november 2006), de Strategienota Economie (vastgesteld januari 2008) en in de Langetermijnvisie cultuur 2017 'Delft meer dan Blauw' (vastgesteld november 2007) wordt ondermeer het binden van de creatieve industrie aan de stad behandeld en wordt de ambitie uitgesproken een beter vestigings-, werk- en woonklimaat te creëren voor deze groep en aangegeven hoe men hier meer gestalte aan wil geven.

Initiatieven die opgestart zijn, en die daarop aansluiten, betreffen de gebiedsontwikkelingen voor Schieoevers en de nieuwe huisvesting aan de Hooikade 13 voor een deel van de creatieve industrie, nu nog gehuisvest in Bacinol. Momenteel wordt gewerkt aan het geschikt maken van het rijksmonument aan de Hooikade 13 voor dit gebruik.

Laatstgenoemde is een goed voorbeeld van het stimuleren van het gebruik van leegstaande kantoren voor deze doelgroep van (jonge) bedrijven in de creatieve sector.

Ook ligt er momenteel een motie voor het onderzoeken of het mogelijk is een *YES!Delft 2* op te zetten.

Yes!Delft 2 moet letterlijk ruimte bieden aan startende jonge ondernemers in technische sector (technostarters) in een collectief gebouw. Het is de bedoeling dat ook jonge afgestudeerde architecten aan deze groep worden toegevoegd.

2.2 Cultuur

2.2.1 Huidig beleid

Op dit moment wordt vanuit het programma Cultuur en Binnenstad nog geen actief beleid gevoerd op het gebied van architectuur. Wel is er in de Langetermijnvisie cultuur 2017 'Delft meer dan Blauw' veel aandacht voor

architectuur. In deze visie wordt bijvoorbeeld gesteld, dat de stad Delft als “proeftuin” zou moeten fungeren van de TU Delft. De nieuwste ontwerpen en uitvindingen van de TU Delft moeten in de stad terug te vinden zijn. Het gaat hierbij o.a. om architectuur. Dit kan in fysieke zin door ruimte te bieden aan kwalitatief hoogstaande architecturale gebouwen in de stad (b.v. het nieuwe Stads kantoor), maar bijvoorbeeld ook in de vorm van tentoonstellingen, lezingen en evenementen met architectuur als thema. In het cultuurbeleidsplan, dat momenteel wordt ontwikkeld vindt een vertaling van de cultuurvisie plaats naar concrete projecten.

Een en ander betekent echter niet, dat er nu niets gebeurd. Vanuit het programma Cultuur en Binnenstad worden namelijk reeds jaren subsidies verstrekt voor activiteiten die architectuur voor het voetlicht brengen bij een breed publiek. Dit vanwege het belang dat architectuur van oudsher heeft voor de stad en middels de historische binnenstad ook de belangrijkste trekpleister vormt van Delft. Gecombineerd met de aanwezigheid van de faculteit Bouwkunde aan de TU Delft, betekent dit dat er een groot publiek in Delft is voor activiteiten rond het thema architectuur.

Met bijvoorbeeld de Dag van de Architectuur en het Design in Delftfestival wordt dit publiek bediend. Delft wordt door dergelijke activiteiten bovendien weer sterker op de kaart gezet als een stad waarvan creativiteit, historie, technologie en innovatie de belangrijkste kernwaarden zijn. De kernwaarden, zoals deze afgelopen jaar zijn vastgesteld in de nota Stadsmarketing.

Vanuit deze achtergrond zijn er in 2008 bijvoorbeeld subsidies verstrekt voor de programmering op de ‘Dag van de architectuur’, ten behoeve van het ‘Design in Delftfestival’ en voor de ontwikkeling van een nieuwe ‘Architectuurgids Delft’. Ook is subsidie verstrekt t.b.v. een haalbaarheidsonderzoek naar de (tijdelijke) plaatsing van een toren in de Spoorzone gedurende de periode van stedelijke transformatie in dit gebied. Dekking voor deze subsidies is gevonden in het Actieplan Cultuurbereik (een subsidiestroom vanuit OCW die overigens per 2009 wordt vervangen door een nieuwe regeling) en uit het door de gemeenteraad incidenteel beschikbaar gestelde budget voor architectuur.

Vanuit het programma Kennisstad en Economie is bovendien subsidie verstrekt aan TOP t.b.v. hun programmering. Architectuur vormt daarin een belangrijk thema.

2.2.2 Activiteiten rond architectuur

Een meer structureel beleid op het gebied van architectuur in de gemeente Delft is op zijn plaats. De bedoeling is kennis over architectuur te verspreiden en de discussie over architectuur te bevorderen. Dit kan door het organiseren van exposities, lezingen, debatten, excursies, symposia en discussies over interieur, architectuur, stedenbouw, landschap en alle kunstvormen die daarmee samenhangen.

Veelal vinden dit soort activiteiten plaats in een architectuurcentrum. Zo’n architectuurcentrum kan zich ten doel stellen architectuur in de ruimste zin

van het woord onder de aandacht te brengen. Het kan de belangstelling voor (lokale) architectuur vergroten en verbreden. Doelgroepen zijn dan enerzijds diegenen die zich beroepsmatig met de gebouwde omgeving bezighouden - (interieur)architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties en beleidsmakers – anderzijds de inwoners van de betreffende plaats, het onderwijs en bezoekers.

Een architectuurcentrum kan daarmee stimulerend werken voor het ontwerpklimaat, kennisoverdracht en informatie-uitwisseling.

De laatste jaren zijn in steeds meer steden in Nederland architectuurcentra ontstaan. Ze blijken te voorzien in een behoefte. Door uiteenlopende activiteiten te organiseren vormt het architectuurcentrum een veelzijdig platform voor architectuur.

Het fysiek vormgeven van een architectuurcentrum is echter niet noodzakelijk om de eerder genoemde activiteiten rond architectuur te laten plaatsvinden. Deze activiteiten kunnen op verschillende locaties worden geprogrammeerd en zelfs digitaal worden aangeboden.

Momenteel fungeert TOP in Delft echter reeds als een architectuurcentrum in het tijdelijk ter beschikking staande pand aan de Hippolytusbuurt. Delft Design voert hiertoe een architectuurprogramma uit in TOP met subsidie vanuit het landelijke Stimuleringsfonds voor Architectuur. Het gaat hier echter om beperkte middelen, waarmee dit architectuurcentrum (nog) niet goed van de grond komt. Met een aanvullende subsidie van de gemeente is het mogelijk het programma uit te breiden, spraakmakende sprekers naar Delft te halen, meer aan publiciteit te doen en zodoende meer aandacht te hebben voor architectuur in Delft. De TU Delft, met in het bijzonder faculteit Bouwkunde is een belangrijke partner om dit mede vorm te geven. Maar ook Stylos (en andere studieverenigingen van de faculteit Bouwkunde) zijn belangrijke partners die hierin actief zouden moeten kunnen meedoen. Om een voorbeeld te noemen; in het ontwerponderwijs van de faculteit Bouwkunde worden veel opgaven gesitueerd in Delft. TOP zou hierover kunnen exposeren.

In de gemeentebegroting is een eenmalig bedrag opgenomen voor architectuurbeleid. Hierin resteert nog een bedrag van € 25.000,-. Voorgesteld wordt om dit in te zetten voor het subsidiëren van activiteiten op het gebied van architectuur in Delft in het laatste kwartaal 2008 en in 2009.

Voorgesteld wordt in te stemmen met het maken van subsidieafspraken met TOP en Delft Design over bovenstaande. Voor het slagen van de programmering is van belang dat een programmeur wordt gevonden die zorgdraagt voor een professionele en continue organisatie en een kwalitatief hoogstaand programma.

2.2.3 *Dag van de Architectuur*

De Dag van de Architectuur wordt landelijk opgezet en is in veel plaatsen al meerdere malen georganiseerd. In Delft is deze in 2008 voor de eerste keer georganiseerd. Initiatiefnemers waren wederom DelftDesign i.s.m. TOP. Naast het subsidiëren van deze activiteit heeft de gemeente actief meegewerkt aan de totstandkoming.

In het kader van het thema 'politiek en architectuur' heeft de gemeente letterlijk haar deuren opengesteld voor bezichtiging van de panden. De dag is succesvol verlopen en het is de bedoeling de 'Dag van de Architectuur', net als in veel vergelijkbare steden, elk jaar te gaan organiseren. Een en ander kan meegenomen worden in de subsidiebesprekingen met TOP en DelftDesign over het programmeren van activiteiten rond architectuur. Zij zijn tenslotte de meest logische partijen voor de organisatie van zo'n Dag van de Architectuur. Het vakteam MBK is daarbij bereid tot een verdergaande samenwerking dan dit jaar reeds heeft plaatsgevonden. Dit vakteam organiseert immers sinds jaar en dag ook de 'Open Monumentendag' en beschikt daardoor over veel relevante ervaring om dit in goede banen te leiden.

Voorstel

Uw college wordt voorgesteld in te stemmen met:

- het bestemmen van het resterende architectuurbudget ad € 25.000,- (activiteitsnummer 605028) t.b.v. het programmeren van activiteiten op het gebied van architectuur en het starten van de onderhandelingen daarover met TOP en DelftDesign;
- het verzenden van bijgevoegde conceptbrief aan de gemeenteraad om daarmee deze nota ter kennisname aan de gemeenteraad aan te bieden en te verzoeken de motie van november 2005 over architectuur af te doen.